

Rapport till det svenska OSSE-nätverket 7–9/10–24

OSSE:s konferens om den mänskliga dimensionen i Warszawa

Den 7–9 oktober deltog det svenska OSSE-nätverket i Warsaw Human Dimension Conference (WHDC). WHDC anordnades av Maltas ordförandeskap i OSSE 2024 med stöd av OSSE:s tredje utskott, ODIHR, och hade fokus på mänskliga rättigheter och grundläggande frihetsprinciper. Konferensen är tio dagar lång och utgör en plattform där regeringsföreträdare för OSSE:s deltagande länder får möta människorättsorganisationer och representanter från civilsamhället på lika villkor. Huvudteman för plenarsessionerna 7–9 oktober var grundläggande frihetsprinciper som berörde MR-organisationer, mötesfrihet, föreningsfrihet, religions- och trosfrihet samt tolerans och icke-diskrimineringsfrågor. Utöver plenarsessionerna stod konferensen för flera sidoevenemang.

Konferensen den 8–9 oktober präglades av den auktoritära och konservativa utveckling som många tidigare föregångsländer i sina regioner nu genomgår. Situationen för civilsamhällesorganisationer i Georgien har försämrats avsevärt i spåren av landets auktoritära utveckling, inte minst efter den internationellt omtalade ”lagen om utländska agenter” och lagstiftningen om traditionella familjevärderingar som inskränker hbtqi-personers rättigheter. Civilsamhällesorganisationer från Georgien riktade skarp kritik mot Georgisk Dröm (GD) och partiets omfattande inskränkningar av människorättsfrågor i landet. Lagen om utländska agenter var särskilt hårt ansatt och paneldeltagarna betonade flera författningsstridiga förändringar i landet. Agentlagen ger bland annat staten rätt att registrera religiös tillhörighet – vilket strider mot landets konstitution. Tillsammans med en tidigare skandal där en olaglig insamling av information om civilsamhällesaktörer, religiösa ledare, oppositionspolitiker och diplomater i utpressningssyfte uppdagades kan man dra slutsatsen att staten förföljer sina politiska motståndare. Efter ödesvalet den 26 oktober kommer Georgiens befolkning att ha valt landets framtida riktning: GD, Ryssland och nationalkonservatism, eller oppositionen, ett närmande till EU och politisk frihet. För GD:s meningsmotståndare står allt på spel. Vinner de inte valet hotas deras existens.

Förtrycket mot hbtqi-personer har inte bara ökat i Georgien. Putin och Kremls kamp för ”traditionella värderingar” har också haft stort inflytande i länder som Azerbajdzjan och Kirgizistan. Inskränkningar mot hbtqi-personer är ofta tecken på ett större tillbakafall av mänskliga rättigheter och en autokratisk utveckling. Samtidigt syns en positiv utveckling i till exempel Ukraina, där uppmärksammandet av hbtqi-

personer på fronten ökat befolkningens stöd för samkönade äktenskap från 30% till 58% sedan Rysslands aggressiva invasionskrig. På ett seminarium där bland annat Anna Olsson Vrang, ambassadör och chef för Sveriges ständiga delegation vid OSSE, deltog, belyste panelen vikten av att sammankoppla hbtqi med positiva samhällsfunktioner, organisationer och aktioner där Ukraina togs upp som ett exempel. Lagstiftning om jämlikhet är viktig men utan en samhällelig acceptans blir implementeringen i länder som Azerbajdzjan och Kirgizistan svår. På ett sidoevenemang den 9 oktober framhöll en paneldeltagare från det moldaviska försvarsdepartementet hur tydligt ledarskap inom försvarsmakten varit avgörande för en ökad tolerans gentemot kvinnor och hbtqi-personer i tjänst. En inkluderande och genomtänkt ledarskapskultur tillsammans med lagstiftning kan vara en väg framåt i de länder som förtrycker hbtqi-personer. För när toleransen för hbtqi brister kränks andra mänskliga rättigheter i dess spår. Och här, förklarade representanter från de nämnda länderna, behövs OSSE:s medlemsländers solidaritet.

Plenarsessionen den 7 oktober behandlade frågor om grundläggande frihetsprinciper och innehöll ett femtiotal anföranden, varav cirka tio hölls av nationella delegationer och resten av civilsamhället. Sessionen fokuserade mycket på politiskt förtryck i länder som Ryssland och Belarus men också västeuropeiska länder som Storbritannien och Frankrike – i synnerhet kring Israels krigföring i Gaza och Libanon. Även Sverige fick kritik från Institutet för Samhällsanalys (INSAN) som var oroade att den svenska regeringen skapar konflikter mellan svenska judar och muslimer.

Ett efterföljande sidoevenemang presenterade ODIHR:s utförliga och nya handbok ”Belief, Dialogue and Security” om hur man skapar miljöer som möjliggör fruktbar interkulturell och religiös dialog. Panelen lyfte särskilt statens centrala roll att tillgodose miljöerna och möjliggöra utbyten av tankar utan att inverka på den faktiska dialogen. Att civilsamhället självständigt får forma den interkulturella och religiösa dialogen utan påtryckningar ovanifrån är alltså viktigt eftersom det leder till samsyn och en minskad polarisering i samhället. Kanske borde ett visst land i öst läsa den.

Leopold Römpötti